

Motion till riksdagen

1989/90:Ub5

av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:41 om
kommunalt huvudmannaskap för lärare,
skolledare, biträdande skolledare och
syofunktionärer

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen att kommunerna skall få ett samlat ansvar för skolan, vilket skall ske genom en förändring av huvudmannaskapet för lärarna.

Enligt regeringen är ett ökat kommunalt ansvar för skolverksamheten ett led i en ökad demokratisering av den offentliga sektorn. Den anger vidare att förnyelsen av den offentliga sektorn syftar till att skapa bättre förutsättningar för att nå målen i offentlig verksamhet och för ett effektivare utnyttjande av resurserna.

Redan här finns anledning att invända mot regeringens synsätt.

Förnyelsen av den offentliga sektorn måste enligt vår mening bygga på att politiker lämnar ifrån sig ansvar och överlåter det till dem som är direkt engagerade i verksamheten.

Regeringens förslag leder tvärtom till ett ökat politikerinflytande men på lokal nivå. Vilket detta inflytande de facto blir är oklart eftersom regeringens förslag bygger på en mängd förutsättningar som ännu inte föreligger.

Det finns skäl att fråga sig varför regeringen nu med sådan brådska driver frågan om ett ändrat huvudmannaskap för lärartjänsterna. Man har till och med i avtalsrörelsen ansett sig kunna betala ett pris som vida överstiger de ramar som samhällsekonomin nu tillåter. Av propositionen framgår inte vilka fördelar regeringen tror sig vinna genom att driva igenom ett förslag om kommunalisering mot lärarnas vilja.

Analys av regeringens förslag

I propositionen redovisas bl. a. följande:

☐ Målen skall bli tydligare.

Vilka mål skolan skall ha eller hur de skall vara utformade är dock regeringen inte klar över. En analys av detta sägs pågå inom utbildningsdepartementet.

☐ Utvärderingen skall bli effektivare.

Regeringen konstaterar att också utvärderingen kan ha en styrande effekt och aviserar sitt intresse för såväl skolarbetets innehåll som dess ekonomi och organisation.

Även i denna del hänvisar dock regeringen till pågående analysarbete, som skall visa vilka insatser och vilken kompetens som kan krävas för dessa uppgifter.

☐ Lärarutbildningen skall analyseras.

Regeringen vill veta om den lärarutbildning som nu håller på att införas fungerar tillräckligt effektivt för att "medverka i förändringsarbetet på skolområdet". Skolministern och utbildningsministern aviserar en gemensam analys. Vidare skall fortbildningen av lärare förstärkas. Hur detta skall ske framgår inte av propositionen.

När det gäller lärarutbildningens innehåll och anknytning till forskningen avser regeringen återkomma i den forskningspolitiska proposition som skall läggas fram under våren 1990.

☐ Statsbidragen skall ändras.

Regeringen aviserar att den under nästa budgetår skall återkomma till riksdagen med förslag om hur statsbidragen till de olika skolformerna skall utformas.

☐ Reglerna skall bli färre.

Regeringen anger i propositionen att det nuvarande statliga regelverket rörande skolans personal bör kunna slopas. Beträffande regler för behörighet aviserar regeringen en översyn av samtliga personalföreskrifter i skolförordningen samt i "ett stort antal andra författningar".

Våra utgångspunkter

Sammantaget konstaterar vi att en mängd utredningar och analyser skall ge de förutsättningar som bör föreligga för att ett kommunalt huvudmannaskap skall kunna leda till en bättre utbildning. Enligt vår mening borde detta arbete vara klart innan förslag läggs om ett förändrat huvudmannaskap.

Inga konkreta förslag utöver kommunaliseringen av lärartjänster presenteras i propositionen. Regeringens förslag om kommunalisering av lärartjänsterna är ett hafsverk.

Skolministerns i april utfärdade utfästelse om en analys av konsekvenserna av en kommunalisering har inte lett till någonting. Regeringen lägger nu sitt förslag utan att redovisa några fördelar med ett förändrat huvudmannaskap och utan att samtidigt föreslå minskningar av den i dag hårda centralregleringen av skolan.

Inte på någon punkt finns ens försök till argumentation i sak eller jämförelser som visar vad man tror sig kunna uppnå med kommunerna som huvudman.

Den i april utlovade analysen av konsekvenserna av en eventuell kommunalisering har reducerats till redan välkänd skolpolitisk byråkratprosa som mer döljer än förklarar vad regeringen avser att göra.

Vi hade förväntat oss att en analys skulle ge svar på vad en eventuell kommunalisering av lärartjänsterna skulle kunna betyda för elever, lärare, skolor och kommuner.

Vi anser att det är rimligt att pröva på vilket sätt en förändring skulle

kunna ge fler elever bättre kunskaper. Vi förutsätter att ett beslut om kommunalisering också syftar till att ge lärarna bättre arbetsmöjligheter.

Kommunerna skall ha större möjlighet att välja vägar och medel för att nå de nationella målen anför regeringen. Vad det kan innebära är höljt i dunkel. Man kan emellertid anta att socialdemokraterna t. ex. håller fast vid att principen om de sammanhållna klasserna går före kravet på att eleverna skall få goda kunskaper och färdigheter. Så länge sådan reglering kvarstår finns det inte mycket kvar för lärare eller kommuner att själva bestämma om.

Regeringen avslöjar inte på någon punkt hur långt den är beredd att gå. Skall alla elever i princip läsa allt under lika lång tid? Behövs timplanerna? Hur långt skall elevers egen fallenhet eller intressen få styra? I dag lämnar både regler och bidragssystem mycket litet utrymme för lokala lösningar.

Argumenteringen om den likvärdiga utbildningen är ofullständig. Det är ett steg i rätt riktning när det i propositionen konstateras att det krävs olika lösningar för olika elever, men regeringen tar inte konsekvenserna av sin egen analys utan låter specialregleringen vara kvar.

I en likvärdig utbildning ligger, enligt vår mening, att ge varje elev möjlighet att så långt som möjligt utvecklas efter sina förutsättningar.

Vi har under ett antal år föreslagit att skolans mål skall formuleras så att lärarnas uppgift blir tydlig och möjlig att genomföra.

Beträffande utvärderingen förbigår regeringen helt den självklara betydelse som betygen har. Ytterligare ett led är att klart ange vilka förkunskaper som krävs för fortsatt utbildning.

Regeringen aviserar sin ambition att förändra den statliga skoladministrationen men i vilken riktning ges inget besked. Är månen avsikten att öka antalet centralbyråkrater?

Vi har vidare föreslagit att det skall skapas en från skolan fristående utvärdering. Det är inte lämpligt att den som organiserar en verksamhet också helt skall svara för utvärderingen.

Beträffande lärarutbildningen tvekar regeringen redan om den fyller sitt syfte. Vi hävdar för vår del att den nya lärarutbildningen inte ger tillräckliga kunskaper och färdigheter för att klara av det krävande arbetet i skolan. Endast kunskap ger den säkerhet som gör att läraren blir trygg och effektiv i sitt arbete.

Vi kan instämma i regeringens bedömning rörande möjlighet för lärare att fördjupa sin kompetens. Vår uppfattning är att goda ämneskunskaper är den viktigaste faktorn för att ge lärare den säkerhet som gör det möjligt för dem att även stödja elevernas sociala utveckling.

Regeringen anser att det behövs ökade resurser på detta område. Vem som i framtiden skall bära kostnaderna för fortbildningen framgår emellertid inte.

Mot bakgrund av de förändringar av statsbidragen som skett under senare år skulle det förvåna oss om en omläggning av statsbidragen inte vore utformad så att den banar väg för nya kostnadsövervältringar på kommunerna.

Reglernas utformning beror mycket av hur man väljer att utforma målen. Klara mål kan leda till att stora delar av dagens regelsystem kan avskaffas. När regeringen säger att det *statliga* regelverket för personalen kan avskaffas

Mot. 1989/90

Ub5

finns emellertid inga garantier för att det inte ersätts av en liknande kommunal reglering.

Mot. 1989/90

Ub5

Också beträffande behörighetsregler saknas förslag. Även i denna del påstår regeringen att den skall återkomma med förslag.

Förutsättningar saknas

Ett beslut om kommunalisering nu innebär inga garantier för att den snärjande tvångströjan av regler minskar. Ej heller innebär kommunaliseringen att eleverna kommer att få bättre kunskaper.

Ett beslut om en ändring av huvudmannaskapet innan man vet förutsättningarna för det fortsatta arbetet i skolan är att köpa grisen i säcken. Regeringen har aviserat att det kommer nya analyser och förslag. De förutsättningarna borde föreligga innan frågan om kommunalisering förs fram till ett beslut. Det var också så vi uppfattade regeringens löfte om en analys.

Att forcera fram ett beslut om kommunalisering nu är oklokt. Det skapar motsättningar som det kan ta mycket lång tid att överbrygga. Vi vet redan att lärares förtroende för politiker är lågt (Att vara lärare i grundskolan SÖ 88:37).

Ett beslut nu om kommunalisering av lärartjänster ökar inte möjligheterna till ett gott samarbete. Priset för en kommunalisering blir högt om det leder till ytterligare urholkning av förtroendet mellan lärare och politiker.

Det finns skäl att misstänka att regeringen vill ha en kommunalisering enbart i syfte att kunna vältra över kostnader på kommunerna.

Kommunaliserade lärartjänster är ingen förutsättning för förändringar. Däremot kan en kommunalisering visa sig ha ett värde när alla övriga förutsättningar är uppfyllda.

Moderat skolpolitik

Den moderata skolpolitiken syftar till att ge alla elever möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Vi har tidigare i våra motioner redovisat huvudpunkterna i vårt program för en bra skola. Vi vill bl. a. ha:

- Klara mål som sätter kunskaper och färdigheter i centrum.

Målen skall formuleras så att skolans uppgift blir tydlig och möjlig att genomföra.

- Betyg som redovisar kunskaper och färdigheter i relation till läroplanens krav.

Betyg och examination är viktiga delar i ett decentraliserat skolsystem. Förr eller senare uppstår krav på att avge ett omdöme om elevernas prestationer.

Om skolan inte ger betyg kommer examination och prövning i stället att flyttas till tidpunkten för inträde på arbetsmarknaden eller ske inför fortsatta högre studier.

Att tvinga en elev att studera under många år utan att ge betyg är inte att se till elevernas bästa. Betyg ger information och stimulans. Betygen skall redovisa elevernas kunskaper och färdigheter. Betyg skall kunna komplette-

ras. Betyg kan användas för urval men andra urvalskriterier skall kunna förekomma vid vissa utbildningar.

Mot. 1989/90
Ub5

– Ett statsbidrag som följer elevens val av skola.

Den svenska skolan förfogar internationellt sett över stora resurser. Utbildningsresultatet står emellertid inte i proportion härtill. Dessa rikliga resurser borde, använda i ett annat mönster, kunna ge ett betydligt bättre resultat.

Det gäller att klart ange skolans mål, att minska regleringen och överlåta åt skolans personal att genomföra undervisningen i de former man lokalt finner lämpliga samt att ge elever och föräldrar rätten att själva fritt välja skola.

Vi vill att statsbidragen skall följa eleven till den skola eleven valt. Ett sådant bidrag skulle vara vitaliserande för skolsystemet som helhet.

– Ökade möjligheter att välja inriktning och studiekurs efter intresse.

Elevernas förutsättningar att lyckas i sina studier ökar om de kan välja kurs efter eget intresse. Valmöjligheter skall inte begränsas till vissa ämnen utan fördjupning skall kunna förekomma även i ämnen i den ordinarie timplanen. Genom att välja inslag av självstudier ökas möjligheterna till individuella studieprogram.

– En fristående organisation för utvärdering av skolresultaten.

En fristående organisation för utvärdering bör skapas. Det är inte lämpligt att den organisation som ger verksamheten dess förutsättningar också svarar för utvärdering av resultaten.

Eftersom ingen av dessa förutsättningar är för handen, och då utlovade analyser och förslag inte ger några garantier för att våra krav skall infrias, återstår endast att avvisa förslaget om kommunalisering av lärartjänsterna.

Regeringsförslaget och avtalsrörelsen

När detta skrives pågår konflikt rörande lärarnas avtal. Ingen part är benägen att vika från sin ståndpunkt och allt talar för att parterna kommer att vara indragna i konflikt ännu en tid.

Det bud som statens arbetsgivarverk lämnat till lärarnas organisationer utgår från att riksdagen skall bifalla regeringens förslag rörande kommunalisering av lärartjänster.

Regeringen och SAV har lagt ett bud som inte bara förutsätter kommunalisering. Budet uppfattas även som ett genombrott för en princip om lika sluttön oavsett studietid, skuldsättning m. m. Skulle budet antas kommer det att få stora följdverkningar på flera områden.

Det enda rimliga vore att regeringen drog tillbaka sitt förslag. Redan förhållandet att propositionen utnyttjas som ett påtryckningsmedel i pågående avtalsrörelse och avtalsrörelsen som ett argument för propositionens förslag är skäl att avslå propositionen.

Hemställan

Mot. 1989/90

Ub5

Med hänvisning till det anförda hemställs
att riksdagen avslår propositionen.

Stockholm den 16 november 1989

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)

Birger Hagård (m)

Ulf Melin (m)

Hans Dau (m)

Birgit Henriksson (m)

Rune Rydén(m)

Göran Allmér (m)

Elisabeth Fleetwood (m)

